

Ülevaade TTÜ Raamatukogu tegevusest 1999. aastal

Raamatukogu asutamisest möödus 80 aastat, mida tähistati novembris. Korraldati teaduskonverents “Muutuv ülikooliraamatukogu”, presentatsioon “TTÜ Raamatukogu eile, täna, homme”, vastavasisulisi näitusi ning muid üritusi, avaldati raamatukogu tegevust ja ajalugu tutvustavaid artikleid.

Raamatukogu arvudes 1997 – 1999

	1997	1998	1999
Saadud raamatuid	17 205	13 626	10 204
sealhulgas: ostud	10 957	7 767	7 236
annetused	3 198	1 671	1 060
sundeksemplarid	2 011	2 362	1 550
Saadud ajakirju (nimetusi)	785	768	971
Lugejaid	16 495	16 344	17 939
Külastusi	236 261	242 905	244 212
Laenutusi	384 746	337 374	287 780
sealhulgas kojulaenutusi	145 934	152 653	138 455
Teavikute ostusummad (mln. kr.)	4,51	5,0	5,15
Personal	82,25	81,25	81,25

Kogude täiendamine

Teavikute hankimiseks eraldatud 5,153 miljonist kroonist kulutati perioodika tellimisele 70%, sealhulgas 8% eesti ja 76% välisperioodikale ning 16% perioodika andmebaasidele. Raamatute ostmiseks kulutati 30% eraldatud rahast, sealhulgas 42% eesti ja 41% välisraamatutele ning 17% elektroonilistele teatmeteostele. Võimaluste piires on järjekindlalt laiendatud juurdepääsu tehnikaalastele ja rakendusteaduslikele andmebaasidele ja muudele elektroonilistele ressurssidele.

Eesti raamatu osas jätkus kogude täiendamine ostude ja sundeksemplaridega. Neljandat aastat osaleti rahvusvahelises projektis Lange&Springer Buchprojekt, mille tulemusel hangiti soodushinnaga 300 välisraamatut. Välisraamatute ostusummad võimaldasid hankida umbes ühe neljandiku vajalikust. Annetuste osakaal on aastast aastasse vähenenud - lisandus 1 060 trükist. Suuremad annetajad olid Environmental Protection Agency, USA Saatkonna Infokeskus ja professor P. A. Vesilind Duke'i ülikoolist. Jätkuvalt saatsid oma väljaandeid Eesti Pank, Rahvusvaheline Valuutafond, Rahvusvaheline Aatomienergia Agentuur ja mitmed teised organisatsioonid. Välisvahetuse teel saadi 346 raamatut ja 151 nimetust ajakirju. Raamatukogul oli 127 vahetuspartnerit 22 riigis.

Arvele võeti 10 204 raamatut keskmise eksemplaarsusega 2,5. Eestikeelse raamatu keskmine eksemplaarsus oli 3,2, võõrkeelsel - 1,5 ja õpikul - 21,8. Ajakirju saadi 971 nimetust, sealhulgas 122 eestikeelset ja 695 võõrkeelset paberil ajakirja. Laiendamaks ajakirjade nomenklatuuri hangiti ligipääs (campus-wide license) 154 ajakirja elektroonilistele täistekstidele. Firma Bell&Howell pakett “Applied Science and Technology Plus” võimaldab ülikooli arvutivõrgu kaudu kasutada 130 ajakirja

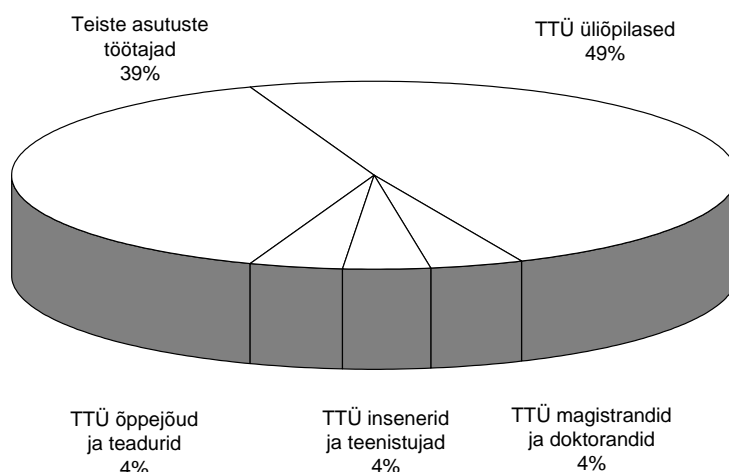
täistekste ja enam kui 400 ajakirja referaate. Ajalehti saadi 61 nimetust, sealhulgas 23 eesti- ja 38 võõrkeelset.

Jätkus intensiivne töö kogude puhastamiseks aegunud ja liiases eksemplaarsuses kirjandusest. Kokku kustutati 289 122 eksemplari, sealhulgas 102 829 raamatut ja 178 667 tootekataloogi. Aastalõpu seisuga oli kogudes 774 716 arvestusüksust.

Lugejateenindus

Lugejate arv kasvas üliõpilaste ja magistrantide arvu suurenemise tõttu ligi 10 protsenti. 17 939 lugejat külastas raamatukogu kokku 244 212 korral, mis tähendab, et keskmiselt käis raamatukogus tuhat lugejat päevas. Laenutati 287 780 teavikut. Laenutuste arv on eelmiste aastatega võrreldes vähenenud seoses üleminekuga rahvusvaheliselt aktsepteeritavale arvestusele, avariilite laiendamise (laenutusi ei registreerita) ja filiaali sulgemisega. Raamatukogudevahelise laenutuse teel saadi 270 trükist (Eestist 8, välismaalt 262), välja saadeti 181 trükist (178 Eestisse, 4 välismaale).

Lugejate koosseis

Lugejate rahulolu hindamiseks viidi märtsis raamatukogu kõigis teeninduspunktides läbi lugejaküsitlus. Andmete analüüs näitas, et lugejat häirib kõige rohkem raamatute ja perioodika vähenenud eksemplaarsus ning töökeskkond raamatukogus (ei jätku lugejakohti ega arvutitöökohti, on kärarikas, järjekorrad jne).

Töökeskkonna parandamiseks tehti pearaamatukogus mitmeid ümberkorraldusi. Teeninduskorrusele paigutati avariilid, mis mahutavad ligi 10 tuhat raamatut, paigutati ümber uudiskirjanduse näitus ja osa kaartkatalooge. Veebruarist alates kaartkatalooge enam ei täiendata, andmeid uue kirjanduse kohta võib leida elektronkataloogist ja uudiskirjanduse nimestikest. Et lugejat üleminekuolukorras paremini nõustada, seati lisaks rõdu infokonsultandile sisse töökohad kataloogi- ja avakogu konsultandi jaoks. Alates aprillist suurendati lugemissaalis eestikeelsete

ajalehtede eksemplaarsust. Detsembris paigaldati lugemissaali 3 lugejaile mõeldud arvutitöökohta elektronkataloogi kasutamiseks.

Juunis suleti lugejateeninduseks raamatukogu filiaal (Olevimägi 12) ning moodustati komisjon kogude läbi vaatamiseks ja valiku tegemiseks. Sellega viidi lõpule endise Eesti Tehnikaraamatukogu fondide pikaleveninud ühendamine põhikoguga. Filiaali rendipinnad tagastati valdajale aasta lõpuks.

Infoteenindus

Infoosakond vastas kokku 7 106 päringule, millest 2 097 olid teemapäringud. Bibliograafiasektoris vastati 31 päringule Tehnikaülikooli ajaloo, tegevuse ja publikatsioonide kohta. Lisaks traditsioonilistele publikatsioonide nimestikele (Eesti Teadusfondi ja TTÜ aastaraamatu jaoks) koostati publikatsioonide loetelusid struktuuriüksuste tellimisel. Loetelud koostati andmebaasi põhjal, mis haarab publikatsioone alates 1994. aastast ja sisaldab üle 16 000 kirje.

Infootsinguteks ja elektrooniliste allikate kasutamiseks oli raamatukogu rõdul lugejate käsutuses 3 arvutitöökohta, mis polnud piisav, sest kasutajaid oli üle 5 tuhande. Referaatandmebaasidest olid enamkasutatavad Chemical Abstracts, FSTA ja Material Science Citation Index. Endiselt olid populaarsed Eestis koostatavad andmebaasid MajPol, Varia ja Estlex. Suurt huvi ilmutati ka elektrooniliste teatmeteoste vastu.

Tehti algust virtuaalraamatukogu pilootprojektiga. Raamatukogu koduleheküljel avati rubriik "Erialainfo beeta", mis esialgu sisaldab piiratud valiku linke infootsinguks energeetika, majanduse ja keemia valdkonnas. Rubriiki koostavad infoosakonna ainespetsialistid. Korraldati ja juhendati EBSCO andmebaaside ning Web of Science tutvumispaketi kasutamist ülikooli arvutivõrgu kaudu.

Jätkati tööstusspetsialistide infovajaduste ja infokäitumise uuringut. Uuringus osalenud spetsialistidele tutvustati raamatukogu infoteenuseid, erialainfo allikaid ja infootsingu meetodikat. Koostati eskiisprojekt raamatukogu infopunkti loomiseks Tallinna kesklinnas.

Raamatukogu kasutamise ja infootsingu õppusi viidi läbi 1 453 valdkonnaõppe üliõpilasele kokku 277 tundi. Alustati elektroonilise infootsingu koolitust bakalaureuse- ja diplomioõppe üliõpilastele. Lugejakoolituse kaasajastamiseks hangiti multimeediaprojektor, mis parandas oluliselt elektroonilise infootsingu õpetamist.

Infotehnoloogia

Pärast testimis- ja kohandamisperioodi võeti ekspluatatsiooni ELNET Konsortsiumi liikmesraamatukogude infosüsteem INNOPAC. Esimesed kirjed sisestati andmebaasi veebruaris, sellest ajast on süsteemi avalik kataloog interneti kaudu üldkasutatav. Aasta lõpuks sisaldas andmebaas ligi 30 tuhat TTÜ Raamatukogu bibliograafiakirjet ja üle 50 tuhande eksemplarikirje. INNOPACi efektiivseks kasutamiseks töötati välja andmevahetus-, struktuuri- ja märgiteisendustehnoloogia, mis võimaldab kirjeid alla laadida, kasutada neid oma rakendustes, koostada uudiskirjanduse nimestikke jne.

Realiseeriti raamatukogu WWW infoserveri põhimõtteliselt uus versioon – võeti kasutusele spetsiaalne serverarvuti ja baastarkvara, muudeti struktuuri, liigendust ja kujundust, laiendati sisu, lisati otsingumootor, SQL-päringud, statistikamoodul, seosed INNOPACi andmebaasiga, parooliga kaitstud intranet jne. Veebipõhised rakendused moodustasid ka osa infootsingu kaugkoolitusprojektist DEDICATE.

Tehnilise infrastruktuuri arendamise osas laiendati ja optimeeriti kohtvõrgu kaabeldust, suurendati võrgu läbilaskevõimet (switchide vahel 100 kuni 200 Mbps), kindlustati turvalisust, hangiti juurde ja seadistati töökohaarvuteid, printereid ning vötkoodilugereid. Eraldi taotluseks oli tarkvara litsentsipuhtuse tagamine ning tsentraalse haldusega ühtse, lihtsa ja stabiilse töökeskkonna loomine tavakasutajale.

Infotehnoloogia arendamiseks ja hoolduseks kulutati kokku ligi 700 000 krooni. Seoses tööprotsesside ümberkorraldamise ja infotehnoloogia arendamisega viidi järjekindlalt läbi personali arvuti-, infootsingu- ja INNOPACikoolitust.

Raamatukogu on UNESCO CDS/ISIS tarkvara beetatestija ja levitaja Eestis. Lisaks raamatukogus peetavate andmebaaside haldamisele ja nende struktuuri täiustamisele projekteeriti rakendused kooli-, rahva- ja erialaraamatukogu jaoks.

Koostööprojektid

Aastatel 1998-1999 osales raamatukogu Euroopa Liidu infootsingu kaugkoolitusprojektis DEDICATE (Distance Education Information Courses with Access Through Networks), mis aitas kaasa uue koolitusmudeli väljatöötamisele, võimaldas tõsta töötajate kvalifikatsiooni ja hankida infotehnoloogiavahendeid. Raamatukogu neli ainespetsialisti läbisid kursuse “Infokirjaoskuse koolitus” ja said vastava sertifikaadi. Luksemburgis toimunud evalvatsioonikoosolekul hinnati eriti positiivseks seda, et Tehnikaülikool toetab väljatöötatud kursust ainepunktidega.

Seoses Eesti teadusraamatukogude ühtse infosüsteemi kasutuselevõtuga käivitusid mitmed koostööprojektid. Retrospektiivse konversiooni projekti eesmärgiks on kataloogikaartidel olevate bibliograafiakirjete sisestamine INNOPACi andmebaasi ja iga osaleva raamatukogu eksemplariandmete lisamine. Eesti tehnikaartiklite jooksva bibliografeerimise projekti raames sisestab raamatukogu INNOPACi andmebaasi 16 ajakirja artiklite kirjed. TTÜ töötajate publikatsioonide ühtses raalkataloogis peegeldamiseks alustati struktuuri- ja märgiteisendustehnoloogia väljatöötamist, mis võimaldab olemasolevaid kirjeid INNOPACi andmebaasi üles laadida.

Lõpule jõudis mitu aastat kestnud ühisprojekt – UDK liigitustabelite tõlkimine ja eestikeelse versiooni koostamine, milles oma põhitöö kõrvalt osalesid kümne raamatukogu töötajad. Kõigi erialade liigid vaatasid üle eksperdid-konsultandid Eesti kõrgkoolidest ja teadusasutustest, kokku 114 inimest, kellest ligi pooled on Tehnikaülikooli töötajad. TTÜ Raamatukogus projekteeriti UDK tõlkimiseks vajalik andmebaas ja valmistati ette eestikeelse trükiversiooni küljendus.

Raamatukogu tutvustamine

Aasta jooksul korraldati 49 kirjanduse teemanäitust, sealhulgas 6 Tehnikaülikooli õppejõudude ja teadurite isikunäitust. Jätkati TTÜ autorite publikatsioonide

aastanäituste korraldamist. Pearaamatukogu lugemissaalis toimus 40 uudiskirjanduse näitust, lisaks eksponeeriti uudiskirjandust rõdul, õpikute osakonnas, majandusteaduskonna ja energeetikateaduskonna raamatukogus. Uudiskirjanduse nimestikud avaldatakse igal nädalal ka raamatukogu koduleheküljel. WWW infoserveri kaudu on kättesaadav kogu raamatukogu tegevust puudutav teave, mida pidevalt ajakohastatakse.

Tartus toimunud messil "Innovaatika 99" eksponeeriti raamatukogu teenuseid tutvustavat posternäitust, levitati mitmesuguseid reklaammaterjale ja infolehte pakutavate tarkvarateenuste kohta.

Raamatukoguhoone vajab laiendust -

- sellisele seisukohale on jõudnud nii lugejad kui ka raamatukogu nõukogu, Ülikooli nõukogu ja kuratoorium. Raamatukogu käsutuses oli 4 923,5 m² pinda, mis paiknes seitsmes hoones järgmiselt:

Pearaamatukogu (Ehitajate tee 5)	1 734,4 m ²
Õpikute osakond (Akadeemia tee 5)	650,1 m ²
Sisetöösakonnad (Akadeemia tee 7)	833,6 m ²
Majandusteaduskonna raamatukogu (Kopli 101)	158,8 m ²
Energeetikateaduskonna raamatukogu (Kopli 82)	96,8 m ²
Filiaal (Olevimägi 12)	309,8 m ² (renditud pind)
Hoidlad Eesti Hoiuraamatukogus (Suur-Sõjamäe 46)	1 140,0 m ² (renditud pind)

Raamatukogu Mustamäe hoone valmis 1971 ja oli projekteeritud õpperaamatukoguks. Et teadusraamatukogu (hoone II järk) jäi raha puudumisel ehitamata, tuli hoone kohandada teadusraamatukoguks. Õpikute osakond ja sisetöösakonnad asuvad ühiselamutes selleks kohandatud ruumides. Lugeja soovid Hoiuraamatukogus paikneva kirjanduse laenamiseks täidetakse 7-päevase tsükliga, selliseid soove koguneb keskmiselt 10 tükki päevas. Raamatukogu paiknemine mitmes eraldi hoones, pearaamatukogu ruumide halb planeering ja pinna nappus, vananenud mööbel ja sisseseade, ei võimalda realiseerida ratsionaalset teenindus- ja töökorraldust ning luua lugejale vastuvõetavat töökeskkonda.

Pearaamatukogus pole 28 eksploatatsiooniaasta jooksul tehtud ühtegi suuremat remonti. Veebruaris esitati taotlusprojekt hoone kompleksseks rekonstrueerimiseks, mille tulemusel OÜ EstKONSULT poolt koostati renoveerimisprojekt, mida oleks otstarbekas realiseerida osade kaupa.

Kevadel kaaluti mitmeid variante Akadeemia tee 3 asuva endise söökla-klubi hoone kasutuselevõtuks raamatukogu tarbeks, et vabastada rendipinnad Olevimäel ja Hoiuraamatukogus. Aprillis koostati eskiisprojekt, arvestused hoone mahutavuse ja ümberkorralduste maksumuse kohta, mida arutati rektoraadis. Pakutud variante ei peetud otstarbekaks ja esmalt otsustati vabastada Olevimäe rendipinnad.

Kokkuvõttes on raamatukogu ajutised ümberpaigutamised töömahukad, kulukad ja ebaotstarbekad, sest peamised probleemid jäävad lahendamata. Esmajärjekorras tuleks leida raha raamatukoguhoone laienduse projekteerimiseks.